

УДК 372.834

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-4\(32\)-104-114](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-4(32)-104-114)

Сафронова Ганна Володимирівна викладач кафедри соціально-гуманітарних та загально-правових дисциплін факультету № 1, Криворізький навчально-науковий інститут Донецького державного університету внутрішніх справ, м. Кривий Ріг, <https://orcid.org/0009-0008-1319-5392>

Дацюк Тетяна Кузьмівна доцент кафедри соціально-гуманітарних та загально-правових дисциплін Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кривий Ріг, <https://orsid.org/0000-0002-1708-076X>

ОСНОВНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ І ЗАГАЛЬНІ ПОНЯТТЯ ПРО ДЕРЖАВУ І ПРАВО ЯК ВИРІШАЛЬНИЙ ЧИННИК У ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНОГО ПРАВООХОРОНЦЯ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВОЗАСТОСОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Істотною ознакою правоохоронної діяльності визнається статусна (професійна) ознака особи, яка є уповноваженим державою суб'єктом такої діяльності. Здійснювати заходи з охорони права, відновлення порушеного права, виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, підтримання правопорядку має лише компетентна, процесуально уповноважена державою службова особа, яка позбавлена права обіймати будь-яку іншу посаду або займатися іншою діяльністю (крім наукової та творчої діяльності) й делегувати свої повноваження іншій особі. Поліцейський є правоохоронцем, а правоохоронець є представником держави і повинен діяти виключно відповідно до процедур і в рамках законодавчо визначених повноважень. Тобто робити тільки те, що йому дозволено законом. При цьому, згідно з Конституцією, утвердження і захист прав людини є основним обов'язком держави. Сучасна правова система України характеризується активним розвитком інструментів і механізмів утвердження та забезпечення прав і свобод людини, що, відповідно до статті 3 Конституції України, є головним обов'язком держави. Крім того, відповідно до статті 8 Конституції України, в Україні визнається та діє верховенство права. Поняття верховенства права є складним і включає в себе різні елементи й аспекти. Принцип верховенства права ґрунтується на ідеї виокремлення двох його аспектів: формального і матеріального (органічного). З формального погляду верховенство права полягає в тому, що в суспільстві мають існувати правові норми, яких дотримуються всі суб'єкти, у тому числі держава, а з матеріальної сторони воно полягає в тому, що мають існувати доволі чіткі змістові стандарти, які

визначають суть позитивного права. Виконання вимог, що впливають з формального аспекту верховенства права, забезпечується низкою юридичних інструментів і інституцій.

Ключові слова: чинник підготовки, кваліфікований правоохоронець, теорія держави і права, правові системи, професійна правосвідомість, правова культура, класифікація, міжнародні стандарти, ознаки правоохоронної діяльності

Safronova Hanna Volodymyrivna teacher of the department of socio-humanitarian and general legal disciplines of Faculty No. 1, Kryvyi Rih Educational and Scientific Institute of the Donetsk State University of Internal Affairs, Kryvyi Rih, <http://orcid.org/0009-0008-1319-5392>

Datsyuk Tetyana Kuzmivna associate professor of the department of socio-humanitarian and general legal disciplines, Donetsk State University of Internal Affairs, Kryvyi Rih, <https://orsid.org/0000-0002-1708-076X>

BASIC REGULATIONS AND GENERAL CONCEPTS ABOUT THE STATE AND THE LAW AS A DECISIVE FACTOR IN THE TRAINING OF A QUALIFIED LAW ENFORCEMENT OFFICER IN THE CONTEXT OF THE IMPLEMENTATION OF LAW ENFORCEMENT ACTIVITIES

Abstract. A significant sign of law enforcement activity is the status (professional) sign of a person who is a state-authorized subject of such activity. Measures to protect the law, restore the violated right, detect and investigate criminal offenses, and maintain law and order can only be carried out by a competent, procedurally authorized public official who is deprived of the right to hold any other position or engage in other activities (except for scientific and creative activities) and delegate your authority to another person. A policeman is a law enforcement officer, and a law enforcement officer is a representative of the state and must act exclusively in accordance with procedures and within the framework of legally defined powers. That is, to do only what he is allowed by law. At the same time, according to the Constitution, the establishment and protection of human rights is the main duty of the state. The modern legal system of Ukraine is characterized by the active development of tools and mechanisms for establishing and ensuring human rights and freedoms, which, according to Article 3 of the Constitution of Ukraine, is the main duty of the state. In addition, in accordance with Article 8 of the Constitution of Ukraine, the rule of law is recognized and operates in Ukraine. The concept of the rule of law is complex and includes various elements and aspects. The principle of the rule of law is based on the idea of distinguishing its two aspects:

formal and material (organic). From a formal point of view, the rule of law consists in the fact that there must be legal norms in society, which are observed by all subjects, including the state, and from the material side, it consists in the fact that there must be fairly clear content standards that determine the essence of positive rights. Fulfillment of the requirements arising from the formal aspect of the rule of law is ensured by a number of legal instruments and institutions.

Keywords: training factor, qualified law enforcement officer, theory of state and law, legal systems, professional legal awareness, legal culture, classification, international standards, signs of law enforcement activity

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві, яке постійно змінюється та еволюціонує, роль правоохоронця набуває все більшого значення. Однак відмінність між успішною та неефективною діяльністю правоохоронців часто залежить від їхньої комунікативної компетентності. Комунікація в правоохоронній сфері вимагає не лише високої професійної підготовки, а й вміння ефективно спілкуватися з різними соціальними групами та в різних ситуаціях. Ознаками готовності до професійної діяльності можна вважати позитивне ставлення до професії, наявність спеціальних знань, умінь, навичок; формування професійно важливих якостей. Для майбутніх спеціалістів такими якостями є працездатність, готовність до постійного саморозвитку та самоосвіти, здатність до рефлексії, формування відповідних психологічних рис особистості та рис характеру, що формують особливий стиль професійної діяльності тощо. Правоохоронці мають захищати людину від імені держави у межах, визначених законодавством та їхніми повноваженнями, окрім спеціальних знань, умінь та навичок правоохоронець повинен достеменно знати право. Незнання основних прав і свобод чи юридичних процедур загрожує свавіллям та беззаконням. Знати, розуміти, вірно застосовувати, любити та охороняти право, мати можливість удосконалювати його – ось чому вчить теорія держави та права, і без чого діяльність правоохоронця не буде відповідати вимогам правової держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні реформи передбачають практичну направленість фахової підготовки курсантів вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання. Майбутнє якісної підготовки поліцейських кадрів за умілим поєднанням теорії та практики. Основними завданнями поліції є забезпечення публічної безпеки і порядку; охорона прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави; протидія злочинності. Належне виконання кожного з таких завдань передбачає наявність у поліцейського юридичних знань та умінь, фундамент яких закладає саме теорія держави та права. Теорія держави і права здатна цілісно надавати інформацію. З її допомогою можна сформулювати уявлення не тільки про окремі прояви і аспекти державно-правових явищ, а й про державно-

правову дійсність в цілому. Теорія держави та права знайомить майбутніх поліцейських з основними категоріями юриспруденції, надаючи логічно завершену систему понять, які лежать в основі галузевих, спеціальних та інших юридичних наук. Основи тлумачення норм права, які закладає теорія держави і права, слугують однозначності та правильності правозастосовної діяльності. Теорія держави і права є основою системи правових знань, що необхідні правоохоронцю, крім того вона навчає мислити системно, логічно, формує правове мислення. Реалізуючи свою правоохоронну функцію, держава створює систему судових, правоохоронних та правозахисних органів, вивчення дисципліни дозволяє зрозуміти суть державно-правових явищ, усвідомити механізм захисту людини та громадянина від протиправних посягань, скласти уявлення щодо реалізації в практичній діяльності зазначених органів відповідних правових норм. Не засвоївши основних закономірностей і загальних понять про державу і право, не можна підготувати кваліфікованого правоохоронця з високим рівнем правової свідомості та правової культури. **Правова культура** є частиною загальної культури і зумовлена соціальним, духовним, політичним, економічним ладом суспільства. Правова культура включає тільки прогресивні, соціально корисні та цінні правові явища. У свою чергу правова культура також є цінністю, оскільки дозволяє людям користуватися благами свободи і справедливості, служить забезпеченню правопорядку, вищих інтересів суспільства і держави. Залежно від носія правової культури розрізняють: 1) правову культуру особистості; 2) правову культуру професійної групи; 3) правову культуру суспільства. **Правова культура особистості** — це якісний правовий стан особистості, що включає знання і розуміння індивідом права, повагу до нього, а також його дії відповідно до нього. **Правова культура професійної групи** характерна для осіб, що безпосередньо займаються юридичною практикою, їм властиві глибокі правові знання, розуміння права і уміння його застосовувати в конкретній галузі юридичної практики. **Правова культура суспільства** — це система загальнолюдуських і національних цінностей, досягнутих суспільством у правовій сфері, що характеризують рівень його правового прогресу. У юридичній літературі різноманітні аспекти дослідження професійної правової культури розглядали в працях такі вчені, як В. М. Тертишник, М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан С.В. Аграновська, О.А. Ануфрієнко, В.О. Безбородий, М.А. Бурдоносова, А.Б. Венгерів, Ю.М. Грошевий, С.Д. Гусарев, А.Е. Жалінський, І.П. Зеленко, І.О. Ільїн, М.І. Козюбра, М.В. Костицький, В.О. Котюк, О.Б. Костенко, В.В. Лазарев, Л.О. Макаренко, П.В. Макушев, Н.М. Оніщенко, М.В. Орзіх, О.Р. Ратінов, В.П. Сальніков, А.П. Семітко, М.Я. Соколов, С.С. Сливка, В.Я. Тацій, О.Д. Тихомиров, Т.О. Чепульченко, Б.О. Чупринський, В. М. Марчук, Л. В. Ніколаєва, Т. О. Гуржій та ін. **Правосвідомість** — це сукупність ідей, поглядів, уявлень, почуттів, оцінок і установок, що виражають ставлення

людей і соціальних спільнот до чинного, минулого і бажаного права. Правосвідомість є одним з різновидів суспільної свідомості; відображає правову дійсність, вона може включати оцінку минулого права або формувати уявлення про право бажане, майбутнє, впливає на функціонування практично кожного елемента правової системи. Правосвідомість є одним із найважливіших чинників розвитку права і праворозуміння. Рівні правосвідомості розрізняють за глибиною віддзеркалення правової дійсності: **1) буденна правосвідомість** — масові уявлення і настрої людей з приводу права, що виникають на основі життєвого досвіду й уривчастих, несистематизованих правових знань. В її структурі домінує правова психологія. Для людей із таким рівнем правосвідомості характерні уривчасті, без системні знання окремих норм, інститутів, принципів права, а також поєднання правових поглядів із моральними установками; **2) професійна правосвідомість** — знання, переконання, традиції, почуття професійних юристів. Вона формується внаслідок отримання спеціальної професійної (юридичної) підготовки, а також під час роботи в юридичній сфері (у правоохоронних органах, суді, адвокатурі, нотаріаті тощо). Рівень правової підготовки має вирішальне значення і повинен бути вищим за рівень знань пересічного законослухняного громадянина. Основним елементом професійної правосвідомості є правова ідеологія. Носії професійної правосвідомості не тільки володіють знанням чинного права, а й уміннями та навиками його застосування. Професійній правосвідомості, в результаті певної спеціалізації юристів, властивий диференційований характер. Правосвідомість служить само регулятором поведінки людей і надає їй цілеспрямований характер. Носіями правосвідомості є різні суб'єкти права, вона орієнтує суб'єктів права в різних правових ситуаціях, дозволяє зробити правильний вибір, ухвалити юридично значуще рішення. Правосвідомість виявляється на всіх стадіях механізму правового регулювання, впливає на функціонування практично кожного елемента **правової системи**. В наукових джерелах обґрунтовано поняття "правова система". Воно виражає конкретно історичний, реально існуючий комплекс взаємозалежних юридичних засобів і явищ держави, включаючи нормативні, організаційні, соціально-культурні аспекти. Виникнення і розвиток правової системи обумовлені багатьма чинниками, не лише правовими, але і природними, такими як географічне розміщення, також можна виділити економічний чинник. Один з багатьох факторів, який вплинув на розвиток правової системи – релігійний, оскільки в силу своєї багатогранності призвів до того, що з плином часу правові системи різних регіонів стали відрізнятися одна від одної. Через самостійний розвиток правова система в кожному із регіонів набула властиві тільки їй риси. Таким чином, сучасний світ складається з великої кількості національних правових систем, кожна з яких відображає правове становище конкретної держави. Юрист-практик, чия увага

зосереджена на своєму національному законодавстві, знає, що в різних країнах застосовуються різні норми права і різні правові системи. Але різниця залежить не тільки від тих норм, які входять в право, оскільки право не тільки сукупність норм, це складне явище, яке виступає як система. Вона складає норми в конкретні групи, використовує конкретні засоби створення і тлумачення норм. Навіть підготовка юриста не складається лише із вивчення напам'ять правових норм, які діють саме в цей час. У світі існують різноманітні системи професійної підготовки кадрів поліції [10, с. 8–13]. Так, у Швеції вимога до вищої освіти поліцейських є обов'язковою, в університеті відбувається базова підготовка поліцейських, яка передбачає вивчення правознавства [10, с. 73]. Вбачається корисним та необхідним викладання теорії держави і права та окремої дисципліни – юридичної деонтології на кожному етапі підготовки та перепідготовки поліцейських кадрів з урахуванням рівня підготовки. Від рівня підготовки чи перепідготовки поліцейських кадрів повинен залежати обсяг курсу, його складність. Різниця між правовими системами багатьох країн може стати набагато меншою, якщо виходити не з конкретних правових норм, а із більш-менш постійних елементів, які використовуються для створення, тлумачення, оцінки норм. Самі норми можуть бути різноманітними до нескінченності, але засоби їх створення, систематизації, тлумачення показують наявність деяких типів, котрих вже й не так багато [9, с. 20]. Існує чимало класифікацій правових систем світу: виходячи з ієрархії джерел права; спираючись на тип суспільства чи місця права в рамках даного соціального устрою. Кожна із них заслуговує на увагу. Однією з найбільш поширених виявилася класифікація наведена Р.Давидом і К. Жоффре-Спинози у праці "Основні правові системи сучасності" [7, с. 20]. Вона ґрунтувалася на поєднанні двох критеріїв: ідеології, яка включає релігію, філософію, економічні і соціальні структури; юридичної техніки, яка включає джерела права як основний елемент. Німецькі вчені К.Цвайгерт і Г. Кьотц поклали в основу класифікації правових систем критерій "правового стилю" [8, с. 101]. "Стиль права" складається, на думку авторів, із п'ятих чинників: 1) походження і еволюція правових систем; 2) своєрідність юридичного мислення; 3) специфічні правові інститути; 4) природа джерел права і засоби їх тлумачення; 5) ідеологічні чинники. Але залишаються правові системи, які є загально визнаними, проте кожен з вчених має свій погляд на їх кількість, на які групи вони поділяються, та чи поділяються взагалі. О.Ф. Скакун у підручнику "Теорія держави і права" виділяє наступні, які багато хто вважає основними [9, с.524]:- романо-германська (країни континентальної Європи: Франція, Іспанія, Португалія тощо);- англо-американська (Великобританія, Північна Ірландія, США, Канада);- змішана (виникла на стику двох класичних правових систем романо-германської та англо-американської; Данія, Швеція, Аргентина та ін.);- релігійно-традиційна

(Індія, країни Арабського Сходу, Китай, країни Африки). Кожна з наведених правових систем має ознаки, які властиві тільки їй. Але, крім цього, підгрупи, на які поділяється кожна система, між собою теж де в чому різняться. Якщо зробити порівняльний аналіз правових систем, то різниця між ними стає очевидною. Наприклад, порівнюючи романо-германську і англо-американську правові системи, можна побачити їх абсолютну несхожість між собою, починаючи хоча б з їх походження. Романо-германська правова система виникла в більшій своїй частині на основі рецепції римського права, в той час, як англо-американська - створювалася рішеннями суддів. Як наслідок цього, різниця між ними тільки збільшувалася. Для романо-германської правової системи характерні нормативність права, верховенство закону, високий рівень кодифікації, крім цього, система права складається з двох систем - публічного і приватного права. В той час як англо-американська система базується в основному на судовому прецеденті, в ній відсутні класифікація галузей, поділ норм права на імперативні та диспозитивні. На відміну від англо-американської, в романо-германській правовій системі судова практика є допоміжним джерелом права, вона здійснюється лише в рамках, встановлених законодавцем. Формування принципів права в цих правових системах відбувалося під впливом різних факторів, в романо-германській - під впливом теорії права, а в англо-американській поняття загальних принципів права історично взагалі не склалися, але пізніше судді виробили принцип "правової справедливості"[9, с.552]. Ці правові системи, які склалися історично, є загальноновизнаними і класичними, тому такий тип правової системи, як змішаний, увібрав в себе риси, властиві і романо-германській, і англо-американським правовим системам. Серед них - нормативно-правовий акт як джерело права, правовий звичай і судовий прецедент є важливими і не завжди допоміжними джерелами права.

Мета статті. Досліджуючи правові системи світу, досвід іноземних держав з цього питання, можна зробити висновок, що існує проблема критеріїв класифікації правових систем.. На сьогоднішній день на правовій карті світу є дві правові системи, які склалися історично протягом століть: це романо-германська правова система і англо-американська правова система. Вони є класичними правовими системами, і саме вони мають вплив на правові системи окремих держав. Міжнародні «стандарти в галузі забезпечення прав людини націлені на забезпечення розуміння і дотримання усіма співробітниками поліції прав і основних свобод людини. любити та охороняти право, мати можливість удосконалювати його – ось чому вчить теорія держави та права, і без чого діяльність правоохоронця не буде відповідати вимогам правової держави. У правовій системі Європейського Союзу, а також законодавстві держав членів ЄС є поширеним розуміння внутрішнього переконання як єдності трьох принципів – розумності, справедливості й добросовісності.

Внутрішнє переконання є комплексним поняттям, однак беззаперечними його складниками є право- свідомість, заснована на правових цінностях, правова культура та моральна свідомість – совість.

Виклад основного матеріалу. Право не може існувати без правознавців, які щодня вдосконалюють його, професійна правова культура – це правова культура, носіями якої є правники, котрі професійно займаються юридичною діяльністю. Важливим аспектом поняття професійної правової культури є чітке визначення осіб, які є її носіями. У загальному розумінні це юристи (від лат. jus (juris) – право), тобто особи, які мають юридичну освіту, правознавці, в науковому визначенні особливий акцент робиться на освітній підготовці. Однак, оскільки сутність професії визначається змістом юридичної діяльності, основною ознакою віднесення особи до тієї чи іншої професійної групи є не стільки освіта, скільки здійснення конкретної діяльності. Тому доцільним буде вважати юристом не лише особу з юридичною освітою, правознавця, а й практичного діяча у сфері права. Правова культура загалом, а також професійно-правова як її складник передбачає наявність в особи правових цінностей, серед яких першочергову роль відіграє усвідомлене розуміння цінності самого права. Власне, під цінністю права прийнято розуміти його здатність слугувати метою та засобом для задоволення соціально справедливих потреб індивідів і суспільства загалом, стверджувати гуманні засади у взаємовідносинах особи й влади, бути силою, яка протистоїть сваволі (етатизації суспільства чи саморозправі). Соціальна цінність (корисність) права полягає в тому, що воно надає людині організованості, стійкості, погодженості, забезпечує певну стабільність і впевненість у майбутньому. Право тим самим уносить елементи упорядкування в суспільні відносини, є засобом їх цивілізованості. Цінність права формується в кожній людині (особистісна цінність), соціальних спільнот та об'єднань (групова цінність) і, зрештою, суспільства загалом (загально соціальна цінність). Розуміння позитивної значущості права притаманне як загально соціальному рівню: таке право виникає й існує незалежно від держави, зокрема права людини, права нації, так і спеціально-соціальному (юридичному) праву, що є волевиявленням держави, обов'язковим для виконання. Засвоєння юристами правових цінностей дає їм змогу приймати правильні рішення, співвідносити свої права й обов'язки із законними інтересами інших осіб. Стан правової культури юристів проявляє себе на всіх стадіях правового регулювання. Професійно-правова культура передбачає глибокі, об'ємні та формалізовані знання джерел права, правильне розуміння принципів права, цілей і завдань правового регулювання, професійне ставлення до права та практики його застосування в суворій відповідності до вимог законності. Одне з центральних місць серед функцій держави займає охорона прав та законних інтересів громадян, фізичних та юридичних осіб від протиправних посягань, відновлення

порушеного права, припинення або розгляд порушеного права, забезпечення неухильного дотримання законності та громадського порядку, боротьба з кримінальними та іншими правопорушеннями. Таку діяльність прийнято називати юридичною діяльністю. Юридична діяльність – це вид соціальної діяльності, який здійснюють юристи з використанням правових засобів, дотримуючись в установлених законом випадках юридичної форми з метою розв’язання різних юридичних проблем. За суб’єктами розрізняють такі види юридичної діяльності: 1) правоохоронна діяльність; 2) судова діяльність; 3) правозахисна діяльність. Правоохоронна діяльність має владний характер, який полягає у захисті певних суспільних відносин уповноваженими органами. Це певний різновид діяльності, яка здійснюється від імені та за дорученням держави, відповідними (уповноваженими) органами та посадовими особами, їх приписи є обов’язковими для адресатів. 2. Правоохоронна діяльність має правозастосовний характер рішень, що приймаються. Її особливість полягає не у встановленні нових норм права, а у застосуванні чинних норм. Дії та результати дій суб’єктів правоохоронної діяльності спрямовані не на себе, а на інших суб’єктів, створюючи, змінюючи, захищаючи, підтверджуючи або припиняючи права та обов’язки останніх. 3. Правоохоронна діяльність здійснюється не будь-яким способом, а лише із застосуванням юридичних заходів впливу до правопорушників. До них прийнято відносити заходи державного примусу і стягнення, регламентовані законом. Істотною ознакою правоохоронної діяльності визнається статусна (професійна) ознака особи, яка є уповноваженим державою суб’єктом такої діяльності.

Висновки. Правоохоронці мають захищати людину від імені держави у межах, визначених законодавством та їхніми повноваженнями, тому окрім спеціальних знань, умінь та навичок правоохоронець повинен достеменно знати право. Слід враховувати прогресивний зарубіжний досвід та, виходячи із реалій суспільного буття нашої держави, будувати власну систему професійної освіти поліцейських. Підготовка кадрів Національної поліції повинна бути заснована на міжнародних стандартах з урахуванням національних особливостей правової системи, суспільного розвитку та історично сформованих традицій підготовки кадрів. Міжнародні «стандарти в галузі забезпечення прав людини націлені на забезпечення розуміння і дотримання усіма співробітниками поліції прав і основних свобод людини» [1, с. 244], боротьба зі злочинністю вимагає професіоналізму.

Література:

1. Тертишник В. М. Права і свободи людини. Київ : Алерта, 2022. 432 с.
2. Волченко А. Права людини. Політична енциклопедія / редкол. :Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови). Київ :Парламентське видавництво, 2011. 604 с.
3. В. М. Марчук, Л. В. Ніколасва, Т. О. Гуржій та ін. Теорія держави і права к.2021
Видавництво: КНТЕУ с307.с413

4. Конституційне право України: прагматичний курс : навч. посіб. / М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцїй, Ю. Д. Батан [та ін.] ; за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова ; тех. ред. Ю. Д. Батан. Одеса :Юридична література, 2017. 256 с. С. 95.

5. Мицик В.В. Права людини у міжнародному праві: міжнародно-правові механізми захисту: підручник для вузів. Київ : Видавництво Фенікс, 2010. 557 с. С. 224.

6. Р.Давид, К.Жоффе-Спинози. "Основні правові системи сучасності", Х.2001 р.

7. К.Цвейгерт, Х. Кетц. "Порівняльне правоведення в сфері особистого права", Х. 2000 р.

8. О.Ф.Скакун. "Теорія держави і права", Х.2001р.

9. Сокурєнко В. В. Особливості професійного навчання працівників поліції в сучасних умовах: закордонний досвід та можливості його використання в Україні // Особливості підготовки поліцейських кадрів в умовах реформування системи МВС України: зб. матеріалів І міжнар. наук.- практи. конф. (м. Харків, 20 трав. 2016 р.). Харків: ХНУВС, 2016. С. 8–13.5.

10. Солдатенко О. А. Професійна підготовка кадрів поліції // Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні: матеріали Міжнар. наук.-практи. конф. (Дніпропетровськ, 17 берез. 2016 р.). Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. С. 236–238.

11. Цивільний кодекс України : наук.-практи. комент.: у 2 ч. Ч. 1 / за заг. ред. Я. М. Шевченко. Київ: Ін Юре, 2004. 692 с.

12. Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: наказ МВС України від 16.02.2016 № 105 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0576-16>

13. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.

14. Драпушко Р. Г., Горінов П. В. Сучасні виклики і загрози правової культури молоді. Аналітично-порівняльне правознавство. 2021. № 4. С. 18-22.

15. Запорожцев С. Г., Кернас А. В., Котляр Л. І., Пахмурний В. А., Рубський В. М., Чумасєв Ю. В. Теоретичні аспекти формування національної правової культури студентської молоді : філософський погляд на проблему. Перспективи та інновації науки. 2023. № 12 (30). С.659-672.

16. Хаварівська Г. С. Теоретичні аспекти формування правової культури студентів закладів вищої освіти в Україні. Ефективність державного управління. 2019. № 61. С. 13-24. 1

17. Терпишник В. М., Наливайко Л. Р., Фоменко А. С., Ченцов В. В. Українська правнича енциклопедія. Київ : Алерта, 2023. 768 с.

18. Гомієн Донна. Путівник з Європейської конвенції про захист прав людини. Страсбург, 2004. 320 с. С. 117.

19. М. С. Кельман, О. Г. Мурашин Загальна теорія держави та права К. 2005 Видавництво: Конрад с.264.С.521

References:

1. Tertishnik, V. M. (2022). *Prava i svobodi ljudini [Human rights and freedoms]*. Київ : Алерта [in Ukrainian].

2. Volchenko, A. (2011). *Prava ljudini. Politichna enciklopedija [Human rights. Political encyclopedia]*. Київ :Parlaments'ke vidavnictvo [in Ukrainian].

3. Marchuk, V. M., Nikolaeva, L. V. , Gurzhij, T. O. (2021). *Teorija derzhavi i prava [Theory of the state and law]*. Vidavnictvo: KNTEU [in Ukrainian].

4. Afanas'eva, M. V. , Bal'cij, Ju. Ju. , Batan, Ju. D. (2017). *Konstitucijne pravo Ukraїni [Constitutional law of Ukraine]*. Odessa :Juridichna literatura [in Ukrainian].

5. Micik, V.V. (2010). *Prava ljudini u mizhnarodnomu pravi: mizhnarodno-pravovi mehanizmi zahistu [Human rights in international law: international legal protection mechanisms: a textbook for universities]*. Kiïv : Vidavnictvo Feniks [in Ukrainian].
6. David, R., Zhoffre-Spinozi, K. (2001). *Osnovni pravovi sistemi suchasnosti [The main legal systems of our time]*. H. [in Ukrainian].
7. Cvejgert, K., Ketc, H. (2000). *Porivnjal'ne pravovedennjav sferiosobistogo prava [Comparative jurisprudence in the field of personal law]*. H. [in Ukrainian].
8. Skakun, O.F. (2001). *Teorija derzhavi i prava [Theory of the state and law]*. H. [in Ukrainian].
9. Sokurenko, V. V. (2016). Osoblivosti profesijnogo navchannja pracivnikov policiji v suchasnih umovah: zakordonnij dosvid ta mozhlivosti jogo vikoristannja v Ukraïni [Peculiarities of professional training of police officers in modern conditions: foreign experience and possibilities of its use in Ukraine]. *Proceedings from I Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia « Osoblivosti pidgotovki policejs'kih kadriv v umovah reformuvannja sistemi MVS Ukraïni » – The First International Scientific and Practical Conference « Peculiarities of training of police personnel in conditions of reforming the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine»*. (pp. 236-238). Harkiv: HNUVS [in Ukrainian].
10. Soldatenko, O. A. (2016). Profesijna pidgotovka kadriv policiji [Professional training of police personnel]. *Proceedings from Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia « Svitovij dosvid pidgotovki kadriv policiji ta jogo vprovadzennja v Ukraïni » – The International Scientific and Practical Conference « World experience of training police personnel and its implementation in Ukraine»*. (pp. 236-238). Dnipropetrovs'k : Dniprop. derzh. un-t vnutr. Sprav [in Ukrainian].
11. Shevchenko, Ja. M. (2004). *Civil'nij kodeks Ukraïni [Civil Code of Ukraine]*. Kiïv: In Jure [in Ukrainian].
12. Nakaz MVS Ukraïni "Pro zatverdzhennja Polozhennja pro organizaciju pervinnoi profesijnoi pidgotovki policejs'kih, jakih vpershe prijnjato na sluzhbu v policiji" [The order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine "On the approval of the Regulation on the organization of initial professional training of police officers who are first accepted into police service"]. (n.d). zakon.rada.gov.ua Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0576-16> [in Ukrainian].
13. Zakon Ukraïni "Pro Nacional'nu policiju" [The Law of Ukraine "On the National Police"]. (2015, July 02). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukraïny – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*. Kyiv: Parlam. vyd-vo [in Ukrainian].
14. Drapushko, R. G., Gorinov, P. V. (2021). Suchasni vikliki i zagrozi pravovoï kul'turi molodi [odern challenges and threats to the legal culture of youth]. *Analitichno-porivnjal'ne pravoznavstvo - Analytical and comparative jurisprudence*, 4, 18-22. [in Ukrainian].
15. Zaporozhcev, E. G., Kernas, A. V., Kotljars, L. I., Pahnurnij, V. A., Rubs'kij, V. M., Chumaev, Ju. V. (2023). Teoretichni aspekti formuvannja nacional'noi pravovoï kul'turi students'koï molodi : filosofs'kij pogljad na problemu [Theoretical aspects of the formation of the national legal culture of student youth: a philosophical view of the problem]. *Perspektivi ta innovacii nauki - Perspectives and innovations of science*, 12 (30), 659-672. [in Ukrainian].
16. Havarivs'ka, G. S. (2019). Teoretichni aspekti formuvannja pravovoï kul'turi studentiv zakladiv vishhoï osviti v Ukraïni [Theoretical aspects of formation of legal culture of students of higher education institutions in Ukraine]. *Efektivnist' derzhavnogo upravlinnja - Efficiency of public administration*, 61, 13-24. [in Ukrainian].
17. Tertishnik, V. M., Nalivajko, L. R., Fomenko, A. C., Chencov, V. V. (2023). *Ukraïns'ka pravnicna enciklopedija [Ukrainian encyclopedia of law]*. Kiïv : Alerta [in Ukrainian].
18. Gomien, Donna (2024). *Putivnik z Evropejs'koï konvencii pro zahist prav ljudini [Guide to the European Convention on the Protection of Human Rights]*. Strasburg [in Ukrainian].
19. Kel'man, M. S., Murashin, O. G. (2005). *Zagal'na teorija derzhavi ta prava [Murashin General theory of the state and law]*. K. 2005 Vidavnictvo: Konrad [in Ukrainian].